

Branche uitgebreid: de metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie

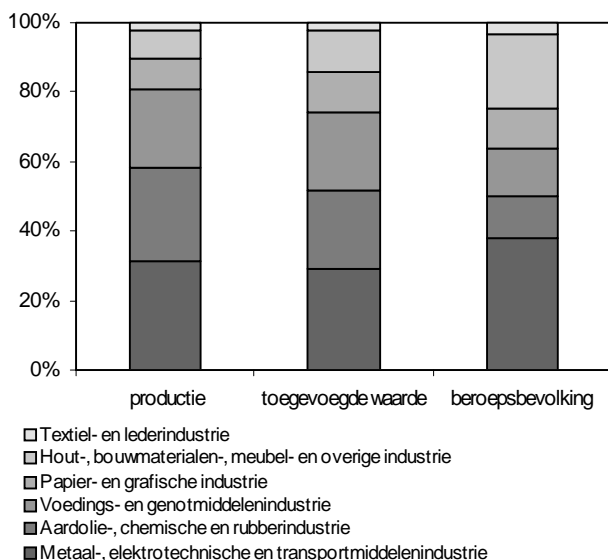
Hen van der Bosch ¹

De metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie heeft het grootste aandeel in de productie van de totale industrie. Ook voor de werkgelegenheid en toegevoegde waarde gaat dit op. De branche is zeer divers qua samenstelling en men kan spreken van een bonte verzameling van bedrijven. Zo zijn er de grootschalige producenten van basismetalen, maar ook kleine hightech-bedrijven. Er zijn fabrikanten van eindproducten naast die van halffabrikaten en vele toeleveranciers. Ook zijn er bedrijven gericht op massaproductie, terwijl anderen volgens zeer specifieke wensen van de opdrachtgever werken.

Branche heeft groot aandeel in de industrie

De metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie heeft een groot aandeel in de totale industrie. Deze branche is, vergeleken met de andere branches binnen de industrie, zelfs de grootste wat betreft de kenmerken productiewaarde, werkgelegenheid en toegevoegde waarde. Zo bedraagt de productiewaarde in 2002 bijna 65,6 miljard euro. Hiermee heeft deze branche een aandeel van bijna eenderde in die van de totale industrie. Daarnaast zijn zo'n 356 duizend personen in de branche werkzaam. Dat is bijna 40 procent van de werkzame beroepsbevolking in de totale industrie. De toegevoegde waarde bedraagt bijna 19,1 miljard euro. Dat komt neer op bijna 30 procent van die van de totale industrie.

1. Aandeel per branche, 2002*

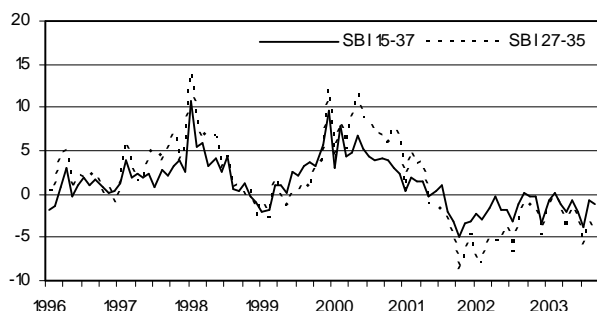
Afzetcategorieën

Hoewel de branche dus het grootste aandeel in de totale industrie heeft, zijn er toch enkele opmerkelijke verschillen in de afzetcategorieën. Zo is van deze branche iets meer dan de helft van de afzet bestemd voor de export. Bij de totale industrie is dit 44 procent. En waar de totale industrie bijna een vijfde deel afzet in de categorie consumptie, is dit voor deze branche nog geen tiende deel. Daarentegen is de categorie investeringen het dubbele van die van de totale industrie. De afzetcategorie intermediair is voor de branche 27 procent, tegen 31 procent voor de totale industrie.

Productie valt terug

De laatste tijd is de gang van zaken in de metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie niet zo florissant. Van begin 2000 tot april 2001 is de procentuele ontwikkeling op jaarbasis wel nog groter dan die van de totale industrie, maar daarna komt de klad erin. Sinds die tijd presteert de branche duidelijk minder dan de totale industrie. In tijden van hoogconjunctuur gaat het deze branche dus voor de wind, maar in perioden van laagconjunctuur krijgt ze zware klappen.

2. Productie: Procentuele ontwikkeling ten opzichte van het voorgaand jaar

Staat 1. Afzet naar categorieën, 2002*

	Basismetalaal- industrie	Metaalproduc- tenindustrie	Machine- en ap- paratenindustrie	Elektrotechni- sche industrie	Transportmidde- lenindustrie	Branche totaal	Rest van de industrie	Industrie totaal
	%							
Consumptie	0	5	5	7	18	8	26	18
Export	50	27	41	67	34	51	39	44
Bruto investeringen	0	8	25	8	27	14	1	7
Intermediair	50	60	28	18	20	27	34	31
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Branche met vele bedrijfstakken

De metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie is een branche die bestaat uit veel verschillende bedrijfstakken. Uitgaande van de Standaard Bedrijfsindeling (SBI) is deze branche opgebouwd uit de volgende bedrijfstakken:

- Basismetalaalindustrie (SBI 27)
- Metaalproductenindustrie (SBI 28)
- Machine- en apparatenindustrie (SBI 29)
- Kantoormachine- en computerindustrie (SBI 30)
- Overige elektrische apparatenindustrie (SBI 31)
- Audio-, video-, telecomapparatenindustrie (SBI 32)
- Medische en optische apparatenindustrie (SBI 33)
- Auto-, aanhangwagen-, opleggerindustrie (SBI 34)
- Overige transportmiddelenindustrie (SBI 35)

Doordat de branche is samengesteld uit zo veel verschillende bedrijfstakken kan men spreken van een bonte verzameling van bedrijven. Maar er is meer. Ook binnen een bedrijfstak zijn vaak grote verschillen qua bedrijfsgrootte, afzetmarkt of productieproces.

Basismetalaalindustrie (SBI 27)

De basismetalaalindustrie wordt gedomineerd door grootschalige producenten. Zij verwerken delfstoffen zoals ijzererts en bauxiet tot staal, aluminium en halfproducten zoals platen en rollen. Deze halfproducten worden, voor zover niet voor export bestemd, vooral door de rest van de branche verder verwerkt tot andere halffabrikaten en eindproducten. Kijkend naar de afzet van deze bedrijfstak zien we dat die fifty-fifty verdeeld is over export en intermediair gebruik in Nederland. Overigens wordt de export in het buitenland eveneens intermediair verwerkt.

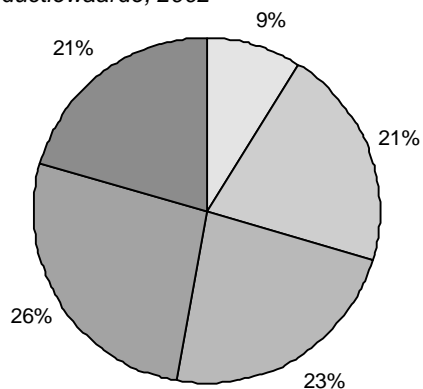
In 2002 zijn 26 duizend mensen in de basismetalaal werkzaam. Zij genereren een productiewaarde van ruim 5,7 miljard euro. De toegevoegde waarde is bijna 1,5 miljard euro en dat is 8 procent van die van de branche.

Metaalproductenindustrie (SBI 28)

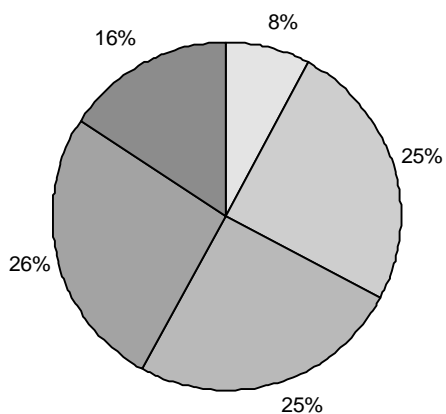
In tegenstelling tot de basismetalaalindustrie is in de metaalproductenindustrie het midden- en kleinbedrijf sterk vertegenwoordigd. Het betreft veelal toeleveranciers, die vaak produceren volgens de specificaties van de opdrachtgever. Te denken valt hierbij aan constructiewerkplaatsen, producenten van ramen, deuren en kozijnen, het maken van gereedschap en matrijzen e.d. Daarnaast vinden we hier ook bedrijven die voor opdrachtgevers een bepaalde be- of verwerking verrichten met aangeleverde halffabrikaten. Onder deze groep vinden we bijvoorbeeld de lasinrichtingen en de oppervlaktebehandelingsbedrijven. Vanuit productie-oogpunt is de metaalproductenindustrie dus vooral een industrie van toeleveranciers en leveranciers van loondiensten. Dit blijkt ook uit de afzetcategorieën. Ruim een kwart is bestemd voor export en 60 procent is voor intermediair gebruik in Nederland. Overigens wordt ook van deze bedrijfstak een behoorlijk deel van de export in het buitenland verder be- en verwerkt. De categorieën consumptie en investeringen omvatten samen 13 procent.

De gerealiseerde productiewaarde in de metaalproductenindustrie is bijna 13,8 miljard euro en de toegevoegde waarde bedraagt ruim 4,7 miljard euro. Deze bedragen worden gerealiseerd door 104 duizend mensen van de werkzame beroepsbevolking. Dit is 27 procent van de werkzame beroepsbevolking in de branche.

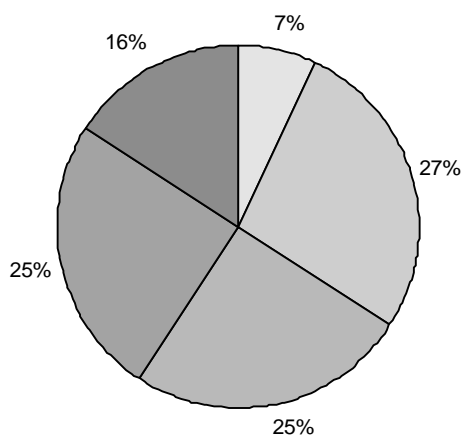
Productiewaarde, 2002*

Toegevoegde waarde, 2002*

Werkzame beroepsbevolking, 2002

- Basismetalaalindustrie
- Metaalproductenindustrie
- Machine-industrie
- Elektrotechnische industrie
- Transportmiddelenindustrie

Machine- en apparatenindustrie (SBI 29)

Ook in de machine- en apparatenindustrie vinden we veel bedrijven in het midden- en kleinbedrijf. Ze zijn vaak toeleverancier van grote bedrijven die complexe productiesystemen leveren. Wel zijn de bedrijven in deze bedrijfstak vaak zeer specialistisch. Ze richten zich vaak op bepaalde producten of op bepaalde delen van de markt. Een voorbeeld van het focussen op bepaalde producten zijn de fabrikanten van pompen en compressoren of de fabrikanten van motoren. Bij bepaalde delen van de markt kan men denken aan machines voor een bepaalde bedrijfstak of machines voor specifieke industriële activiteiten, zoals bakkerijmachines of machines voor slachterijen en vleesverwerking.

De machine- en apparatenindustrie is echter sterker gericht op de export dan de metaalproductenindustrie. Iets meer dan 40 procent valt in deze afzetcategorie. Met bijna 30 procent is intermediair verbruik de tweede categorie. Daarnaast is een kwart aan te merken als investeringen, de rest is consumptie.

Net als in de metaalproductenindustrie verdient ook een groot deel van de beroepsbevolking van de branche zijn brood in de machine- en apparatenindustrie. Een kwart van de werkzame beroepsbevolking in de branche is hier werkzaam en dat zijn 96 duizend mensen. Met zijn allen produceren ze voor ruim 15 miljard euro en genereren ze een toegevoegde waarde van ruim 4,8 miljard euro.

Elektrotechnische industrie (SBI 30, 31, 32, 33)

In de elektrotechnische industrie is sprake van veel kleine bedrijven enerzijds tegenover enkele zeer grote bedrijven anderzijds. Hightech is in deze bedrijfstak zeker van toepassing. Binnen deze combinatie van bedrijfstakken wordt een groot scala van producten gefabriceerd. Dat varieert van elektrotechnische apparaten zoals kantoormachines, computers en telecomcommunicatieapparatuur tot orthopedische en protheseartikelen waaronder kunstgebitten, maar ook brillenglazen. Verder wordt er meet-, regel- en controle-apparatuur geproduceerd.

Deze clustering van bedrijfstakken is sterk gericht op de export; ruim tweederde van de afzet gaat naar het buitenland. Bijna 20 procent is voor intermediair verbruik. De rest is ongeveer gelijk verdeeld over de categorieën consumptie en investeringen.

Tezamen produceren de bedrijven in deze bedrijfstak voor bijna 17,5 miljard euro. Hiervoor zijn dagelijks 95 duizend mensen in de weer en dat is ook een kwart van de werkzame beroepsbevolking in de branche. De toegevoegde waarde bedraagt 5 miljard euro. Na de basismetalaalindustrie heeft deze bedrijfstak de hoogste toegevoegde waarde per werkzaam persoon binnen de metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie.

Transportmiddelenindustrie (SBI 34, 35)

Ook bij de transportmiddelenindustrie zijn er aan de ene kant enkele grote autofabrikanten en scheepswerven, maar aan de andere kant juist veel kleine bedrijven. Deze kleine bedrijven houden zich bijvoorbeeld bezig met carrosseriebouw of met de bouw en reparatie van pleziervaartuigen.

De afzet in deze bedrijfstak is wat gelijkmatiger verdeeld over de verschillende categorieën. De grootste is de export, met een aandeel van iets meer dan eenderde. Ruim een kwart is voor de categorie investeringen. De categorie intermediair neemt een vijfde deel voor zijn rekening en dan resteert iets minder dan een vijfde deel voor consumptie.

In de transportmiddelenindustrie zijn 61 duizend personen van de werkzame beroepsbevolking aan het werk. Ze realiseren een productiewaarde van ruim 13,5 miljard euro en de toegevoegde waarde is bijna 3 miljard euro.

¹ De auteur is werkzaam bij de Sector Bedrijfsstatistiek Statistische Analyse Heerlen van het Centraal Bureau voor de Statistiek.